

مدیریت تطبیقی

(رشته مدیریت)

دکتر سید مهدی الوانی دکتر سیمین عربشاهی

بسم الله الرحمن الرحيم

پیشگفتار ناشر

کتاب‌های دانشگاه پیام نور حسب مورد و با توجه به شرایط مختلف یک درس در یک یا چند رشته دانشگاهی، به صورت کتاب درسی، متن آزمایشگاهی، فرادرسی، و کمک درسی چاپ می‌شوند.

کتاب درسی ثمره کوشش‌های علمی صاحب اثر است که براساس نیازهای درسی دانشجویان و سرفصل‌های مصوب تهیه و پس از داوری علمی، طراحی آموزشی، و ویرایش علمی در گروه‌های علمی و آموزشی، به چاپ می‌رسد. پس از چاپ ویرایش اول اثر، با نظرخواهی‌ها و داوری علمی مجدد و با دریافت نظرهای اصلاحی و متناسب با پیشرفت علوم و فناوری، صاحب اثر در کتاب تجدیدنظر می‌کند و ویرایش جدید کتاب با اعمال ویرایش زبانی و صوری جدید چاپ می‌شود.

متن آزمایشگاهی (م) راهنمایی است که دانشجویان با استفاده از آن و کمک استاد، کارهای عملی و آزمایشگاهی را انجام می‌دهند.

کتاب‌های فرادرسی (ف) و **کمک درسی** (ک) به منظور غنی‌تر کردن منابع درسی دانشگاهی تهیه و بر روی لوح فشرده تکثیر می‌شوند و یا در وبگاه دانشگاه قرار می‌گیرند.

مدیریت تولید محتوا و تجهیزات آموزشی

فهرست

یازده	مقدمه
سیزده	راهنمای مطالعه کتاب
چهارده	هدف کلی درس
۱	فصل اول. مطالعات تطبیقی
۱	هدف کلی فصل
۱	مقدمه
۲	گفتار ۱
۲	هدفهای رفتاری
۲	کلیات
۴	خودآزمایی
۴	گفتار ۲
۴	هدفهای رفتاری
۵	تعریف مطالعه تطبیقی و کاربرد آن در سازمان‌ها
۶	خودآزمایی
۷	گفتار ۳
۷	هدفهای رفتاری
۸	پیشروان مطالعات تطبیقی
۱۰	خودآزمایی
۱۱	گفتار ۴
۱۱	هدفهای رفتاری
۱۱	مطالعات تطبیقی در نظامهای اداری در جوامع مختلف و ادوار گوناگون و فواید آن
۱۳	تعریف مطالعه تطبیقی اداری

۱۴	خودآزمایی
۱۳	گفتار ۵
۱۴	هدفهای رفتاری
۱۵	نگرش نظام‌مند (مبتنی بر نظامهای باز) در مطالعات تطبیقی اداری
۱۷	خودآزمایی
۱۸	گفتار ۶
۱۸	هدفهای رفتاری
۱۸	اهمیت الگو برای بررسیهای تطبیقی اداری
۲۵	خودآزمایی
۲۷	گفتار ۷
۲۷	هدفهای رفتاری
۲۷	طبقه‌بندی سازمانها برای دستیابی به الگوی بررسیهای تطبیقی اداری
۲۸	خودآزمایی
۲۸	گفتار ۸
۲۸	هدفهای رفتاری
۲۹	انواع مطالعات تطبیقی نظامهای اداری
۳۲	خودآزمایی
۳۳	گفتار ۹
۳۳	هدفهای رفتاری
۳۳	اهداف مطالعات تطبیقی نظامهای اداری
۳۴	خودآزمایی
۳۴	گفتار ۱۰
۳۴	هدفهای رفتاری
۳۴	مشکلات مطالعات تطبیقی اداری
۳۶	خودآزمایی
۳۷	خودآزمایی فصل اول
۴۰	تمرینهای فصل اول
۴۳	فصل دوم. پژوهشی تطبیقی در نظام اداری کشورهای در حال توسعه
۴۳	هدف کلی
۴۳	هدفهای رفتاری
۴۴	مقدمه
۴۵	ویژگی‌های نظام اداری کشورهای در حال توسعه

۴۵	۱. تقلیدی بودن نظام مدیریت و بی‌اصالتی تشکیلات
۴۶	۲. بازدهی کم و نامؤثر بودن نظام اداری
۴۸	۳. جایگزینی اهداف فردی به جای اهداف عمومی
۴۸	۴. نظام ناشایستگی در مدیریت نیروی انسانی
۴۹	۵. دیوانسالاری سیاسی
۵۰	۶. فساد اداری و سازمان غیر پاسخگو
۵۰	۷. مهار گسیختگی دیوانسالاریها (نبود شیوه‌هایی برای کنترل دیوانسالاریها)
۵۱	۸. فرهنگ سخنگویی به جای عمل
۵۲	۹. تشکلهای غیررسمی در سازمان
۵۲	۱۰. روحیهٔ تقدیرگرایی
۵۳	خودآزمایی
۵۶	تمرینهای فصل دوم
۵۹	فصل سوم. سازمان و مدیریت در اتحاد جماهیر شوروی سابق
۵۹	هدف کلی
۵۹	هدفهای رفتاری
۶۰	مقدمه
۶۰	دیوانسالاری شوروی از زمان تأسیس سازمانهای اداری تا انقلاب اکتبر ۱۹۱۷
۶۱	دیوانسالاری پس از انقلاب ۱۹۱۷
۶۳	ویژگی‌های نظام اداری پس از انقلاب ۱۹۱۷
۶۵	فراهم شدن مقدمات فروپاشی
۶۵	سیمای دیوانسالاری شوروی در انقلاب دوم
۶۶	اهداف نظام اداری شوروی در دههٔ نود
۶۸	فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی (افول الگوی جهان دوقطبی)
۷۱	دلایل عمده ناکارایی سوسیالیسم کلاسیک - ظهور سوسیالیسم مبتنی بر بازار آزاد
۷۳	خودآزمایی
۷۵	تمرینهای فصل سوم
۷۷	فصل چهارم. سازمان و مدیریت در آمریکا
۷۷	هدف کلی
۷۷	هدفهای رفتاری
۷۸	مقدمه
۷۸	نظام اقتصادی

۷۹	نظام سیاسی
۸۰	ساختار نیروی انسانی و آموزشی
۸۰	ارتباطات و فناوری- تحقیق و توسعه
۸۱	ساختار سازمانی
۸۳	نقش اتحادیه‌ها
۸۴	فلسفه مدیریت
۸۷	الگوی جدید مدیریت آمریکایی
۸۹	محیط فرهنگی
۹۳	خودآزمایی
۹۵	تمرینهای فصل چهارم

۹۷	فصل پنجم. سازمان و مدیریت در ژاپن
۹۷	هدف کلی
۹۷	گفتار ۱
۹۷	هدفهای رفتاری
۹۸	آشنایی با ویژگیهای مدیریت تطبیقی صنعتی در ژاپن و مقایسه آن با آمریکا و اروپا
۹۹	راهبردهای مؤسسات
۹۹	اولویتهای رقابتی
۱۰۱	تلاشهای جدید برای افزایش اثربخشی
۱۰۲	خودآزمایی
۱۰۳	گفتار ۲
۱۰۳	هدفهای رفتاری
۱۰۴	مدیریت در ژاپن
۱۱۴	خودآزمایی
۱۱۶	گفتار ۳
۱۱۶	هدفهای رفتاری
۱۱۶	تأثیر فرهنگ ژاپنی بر سازمانها
۱۱۷	ویژگیهای فرهنگ ژاپنی مؤثر در رفتار اداری کارکنان سازمانها
۱۲۰	ابعاد فرهنگی سازمانهای ژاپنی از دید هاف استد
۱۲۱	مطالعه تطبیقی انگیزش کارکنان در آمریکا و ژاپن در چارچوب نظریه انتظارات متقابل
۱۲۲	امنیت و تداوم شغل فرد در سازمان
۱۲۳	مسائل اقتصادی فرد و انتظارات او از سازمان
۱۲۴	مسائل شخصی و خصوصی افراد

۱۲۴	احساس تعلق و وفاداری به سازمان
۱۲۵	برخورد فرد با مقامات سازمان خارج از محیط سازمان (روابط خارج از سازمان)
۱۲۵	انگیزه فرد به کار
۱۲۶	نتیجه‌گیری کلی پژوهش
۱۲۶	خودآزمایی
۱۲۷	تمرینهای فصل پنجم

۱۳۱	فصل ششم. سازمان و مدیریت در جمهوری خلق چین
۱۳۱	هدف کلی
۱۳۱	هدف‌های رفتاری
۱۳۲	سازمان و مدیریت در جمهوری خلق چین
۱۳۲	تشکیل جمهوری خلق چین (بازسازی کشور)
۱۳۳	انواع مالکیت در چین
۱۳۳	نظام حقوقی و قانونی
۱۳۴	خط مشیهای آموزشی در نظام فن‌شناختی
۱۳۴	محیط فرهنگی چین، تأثیر کنفوسیونیسم بر شکل‌گیری سوسیالیسم
۱۳۵	فرهنگ چینی و تفاوت آن با فرهنگ غربی
۱۳۶	خصوصیات فرهنگ چینی
۱۳۷	تأثیر فرهنگ چینی بر مدیریت
۱۳۹	فلسفه مدیریت چینی
۱۴۲	فرضیاتی درباره محیط فرهنگی چین
۱۴۳	شیوه‌ها و طرح‌های انگیزشی
۱۴۴	برنامه‌ریزی مرکزی اقتصاد و اصلاحات اقتصادی در چین
۱۴۷	نتیجه‌گیری
۱۴۸	خودآزمایی
۱۵۰	تمرینهای فصل ششم

۱۵۳	فصل هفتم. سازمان مدیریت در منطقه آفریقا
۱۵۳	هدف کلی
۱۵۳	هدف‌های رفتاری
۱۵۴	سازمان و مدیریت در آفریقا
۱۵۵	محیط فرهنگی
۱۵۹	نظامهای سازمان و مدیریت

۱۶۶	خودآزمایی
۱۶۸	تمرینهای فصل هفتم
۱۷۱	فصل هشتم. نتایج بررسی تطبیقی در کشورهای آمریکا، ژاپن، چین و منطقه آفریقا
۱۷۱	هدف کلی
۱۷۱	هدفهای رفتاری
۱۷۲	مقدمه
۱۷۶	فلسفه و جهت‌گیری مدیریت
۱۷۹	ساختار سازمانی، فرایندها، روشهای عملی و ذی نفعان
۱۸۲	نتیجه‌گیری از بررسی تطبیقی کشورها
۱۸۳	خودآزمایی
۱۸۵	تمرینهای فصل هشتم
۱۸۸	فصل نهم. انجام مطالعه‌ای تطبیقی
۱۸۸	هدف کلی
۱۸۸	هدفهای رفتاری
۱۸۸	مقدمه
۱۹۱	پاسخ تمرینها
۱۹۴	کتابنامه
۱۹۷	واژه‌نامه فارسی - انگلیسی
۱۹۹	واژه‌نامه انگلیسی - فارسی

به نام خداوند یگانه و بی‌همتا

مقدمه

مطالعات اداری تطبیقی (مدیریت تطبیقی) سیری در نظامهای اداری کشورهای مختلف و خوشه‌چینی از خرمن تجارب عملی جوامع دیگر است. مصادیق عملی نظریه‌های مدیریت در مطالعات تطبیقی سنجش و ارزیابی می‌شود و دانشجویان مدیریت درمی‌یابند که مفاهیم نظری چگونه جامه عمل به تن کرده‌اند و در جوامع و فرهنگ‌های مختلف به چه طریق کاربرد یافته‌اند. برای مطالعه مدیریت تطبیقی دلایل بسیاری موجود است:

نخست آنکه ما در دنیایی وابسته به هم زندگی می‌کنیم. در این وابستگی دولتها و به تبع آن مدیریت دولتی کشورهای نقش عمده‌ای ایفا می‌کنند. از سوی دیگر بخش خصوصی نیز تابع قوانین و مقررات دولتی بوده و رفتارهای آن با سیاست‌های دولتی تنظیم می‌شود. در این حال هم مدیران دولتی و هم مدیران بخش خصوصی و غیردولتی باید تفکر و نگرشی جهانی داشته باشند و به عوامل برون‌مرزی خود توجه کافی مبذول کنند زیرا صنایع داخلی کشورها و سازمانهای دولتی تحت تأثیر سیاستها و رقابتهای خارجی قرار دارد و امروزه هیچ مؤسسه و سازمانی از رقابت خارجی مصون نیست. **دوم** آنکه مطالعه فرهنگها یا نظامهای مختلف، محدودیتهای فکری ناشی از محصور شدن در قالب فرهنگ ملی را می‌زداید و ما را به سوی ادراکی فراتر از آن سوق می‌دهد. **سوم** آنکه تجزیه و تحلیل تطبیقی مدیریت با گسترش تعداد متغیرهای سازمانی در یک زمینه مطالعاتی به افزایش مبانی علم و آگاهی می‌انجامد مثلاً فرهنگهای مختلف را می‌توان بر روی طیفی با متغیرهای مختلف سازماندهی کرد. هر فرهنگی دامنه محدودی از ویژگیها را در آن طیف نشان می‌دهد. با انتخاب دقیق فرهنگها می‌توان دامنه متغیرها را گسترش داد و به ویژگیهای بیشتری دست یافت. **چهارم** آنکه تجزیه و تحلیل تطبیقی مدیریت با خارج ساختن ما از چارچوب مفروضاتی که معمولاً بستر عمل ما را تشکیل می‌دهند به گسترده شدن آگاهی ما از امکانات مدیریت کمک

می‌کند و نیز توانایی ما را برای تشریح و درک فرایندهای مدیریتی هر کشور دوچندان می‌سازد و بالاخره اینکه مهمترین دلیل مطالعه مدیریت تطبیقی این است که به فرد کمک می‌کند شناخت و درک صحیحی از محیط و فرهنگ خود به دست آورد؛ در حقیقت مادامی که مطالعه سازمان و مدیریت به جامعه‌ای خاص محدود شود، نقش محیط و فرهنگ در نزد پژوهشگران نادیده گرفته می‌شود. این پژوهشگران مدیریت تطبیقی بودند که: اهمیت فرهنگ و محیط را به عنوان عوامل حیاتی و حساس در مطالعه نظامهای مدیریت معرفی کردند.¹

در این کتاب در فصول جداگانه به ترتیب کلیات روش مطالعه تطبیقی، نظام اداری کشورهای در حال توسعه، سازمان و مدیریت در اتحاد جماهیر شوروی سابق، نظام اداری کشورهای پیشرفته و صنعتی چون آمریکا و ژاپن، سازمان و مدیریت در اتحاد جماهیر شوروی سابق، نظام اداری کشورهای پیشرفته و صنعتی چون آمریکا و ژاپن، سازمان و مدیریت در جمهوری خلق چین و سپس منطقه آفریقا بررسی شده است. در فصل هشتم نتایج تحلیل تطبیقی را که از بررسی کشورهای آمریکا، ژاپن، چین و منطقه آفریقا به دست آمده در چهار جدول خلاصه شده است. این کشورها را نمی‌توان از لحاظ ابعاد فوق نماینده همه کشورها دانست اما شاید بتوان آنها را، از لحاظ ابعاد مطرح شده، نمونه و نماینده سایر کشورها فرض کرد. در فصل آخر به منظور ایجاد مهارت لازم در شما برای انجام مطالعات تطبیقی به طور مستقل؛ الگو و روش انجام مطالعه تطبیقی ذکر شده است.

بدیهی است که مطالعات تطبیقی و بین فرهنگی مدیریت برای تمام دانشجویان مدیریت و مدیران ضروری است. جهان به هم وابسته کنونی به مدیرانی نیازمند است که جهانی بیندیشند و جهانی برنامه‌ریزی کنند. مطالعات مدیریت تطبیقی می‌تواند، با ایجاد چارچوب فکری جهانی، در تحقق چنین تفکری به مدیران کمک کند.

دکتر سیدمهدی الوانی / سیمین سلطانی عربشاهی

اسفند ۱۳۷۸

راهنمای مطالعه کتاب

این مجموعه را به صورت خودآموز و به ترتیب زیر تهیه کرده‌ایم:

دانشجوی عزیز:

در هر فصل ابتدا به هدف کلی اشاره کرده‌ایم. هر فصل حاوی چند گفتار است. هدفهای رفتاری در اول هر گفتار ذکر شده است. هدفهای مذکور شما را آگاه می‌سازند که در آن فصل و گفتار چه مطالبی را می‌یابید و چه موضوعاتی را باید فرا گیرید. بنابراین ابتدا اهداف کلی و رفتاری هر فصل و گفتار را به دقت مطالعه کنید و سپس در متن به دنبال توضیح و توصیف آنها باشید.

در پایان هر فصل و گفتار تعدادی سؤال و تمرینات کوتاه با توجه به محتوا و هدفهای رفتاری درس آمده است که ارزیابی شما را از آموخته‌هایتان در هر فصل ممکن می‌سازد. اگر توانستید به سؤالها جواب دهید و تمرینات را درست انجام دهید، مبحث را به خوبی فرا گرفته‌اید، در غیر این صورت لازم است مبحث را مجدداً مطالعه کنید و به سؤالها دو مرتبه پاسخ دهید. تمرینات کوتاه در هر فصل به گونه‌ای طراحی شده که توأم با یادگیری باشد و در صورتی که نکته‌ای فراموش شده باشد یادآوری شود. در فصل آخر، به منظور ایجاد مهارت لازم در شما برای انجام مطالعات تطبیقی به طور مستقل و اطمینان یافتن از درک عمقی و صحیح مطالب فصول قبل، نمونه‌ای از طرح مقدماتی تحقیق تطبیقی را ارائه کرده‌ایم که آن را تکمیل می‌کنید و پس از تأیید استاد راهنما مطالعه‌ای تطبیقی انجام می‌دهید. بنابراین قبل از انتخاب این درس لازم است که درس روشهای تحقیق را حتماً گذرانیده باشید، در غیر این صورت بهره‌ کافی از این درس نخواهید برد. همان‌طور که در فصل آخر گفته‌ایم، کار تحقیق تطبیقی اهمیت بسیار دارد و در ارزیابی شما در این درس نقش اساسی را ایفا می‌کند. لذا بکوشید ضمن پاسخ دادن به سؤالهای این فصل، با راهنمایی استاد خود، کار تحقیقی کاملی را در یکی از زمینه‌های مطالعات تطبیقی انجام دهید.

هدف کلی درس

آشنایی با مدیریت تطبیقی

نظامهای اداری تطبیقی یا مدیریت تطبیقی^۱ یکی از رشته‌های مدیریت است که اهداف کلی آن به شرح زیر است:

۱. درک نظریات و ابداعات سایر جوامع در زمینه‌های مدیریت و اداره امور و آگاهی از تجربیات عملی آنها

۲. یافتن معیارها یا الگوهایی برای مقایسه و درک وجوه تشابه و تمایز بین سازمانها و عوامل متشکله آن اعم از ساختاری و رفتاری و در نهایت سنجش و ارزیابی آنها در یک کشور و یا بین کشورهای گوناگون.

۳. نتیجه‌گیری از مقایسه نظامها و شیوه‌های مدیریت در نظامهای اجتماعی مختلف به منظور دستیابی به چارچوبهای کلی (نظری).

۱. با توجه به نظریه‌های جدید مدیریت‌گرایی، در این کتاب واژه‌های مدیریت تطبیقی و مطالعه تطبیق در نظام اداری یکسان تلقی شده‌اند و به جای یکدیگر به کار رفته‌اند.

فصل اول

مطالعات تطبیقی

هدف کلی فصل

آشنایی با روش مطالعه تطبیقی به منظور شناخت، تبیین و تحلیل پدیده‌ها و توانایی کاربرد آن در مطالعه نظامهای اداری.

مقدمه

آشنایی با روش مطالعه تطبیقی به منظور شناخت، تبیین و تحلیل پدیده‌ها انسان فطرتاً دوستدار آگاهی، شناخت و دانایی است و از ظلمت ندانستن می‌گریزد و به روشنایی دانستن می‌گراید. انسان همواره کوشیده است تا از ابهامات خود بکاهد و بر دانش خود بیفزاید. نیاز انسان به شناخت و تبیین پدیده‌ها و افزایش دانسته‌ها موجبات پیدایش روش‌های علمی تحقیق را فراهم کرده است. یکی از روشهای تحقیق در حوزه علوم، روش مطالعه تطبیقی یا به عبارت دیگر روش مقایسه‌ای است. «اصولاً مقایسه و تطبیق جایگاهی محوری در اندیشه بشری دارد و هسته روش شناختی روش علمی نیز هست.» استفاده انسان از این روش پدیده نوظهوری نیست. چنانچه می‌گویند: ذهن آدمی لحظه‌ای از سنجش و مقایسه باز نمی‌ایستد و به طور طبیعی هر شناختی را با شناخت دیگر می‌سنجد و هر پدیده‌ای را با پدیده دیگر مقایسه می‌کند تا بدین وسیله به نسبت‌های موجود بین پدیده‌ها و در نتیجه به شناخت آنها دست یابد.

بررسیها نشان می‌دهد که پژوهشگران شرقی و غربی از دیرباز مقایسه را روش

اساسی در مطالعات اجتماعی خویش می‌دانستند؛ از این میان می‌توان از ابن خلدون، متفکر بزرگ تاریخ مسلمانان، یاد کرد. وی از زمره جامعه‌شناسانی است که در مطالعات اجتماعی خویش هم در جهت تطبیق و مقایسه عمل کرده و هم رویکرد مقایسه‌ای را رواج داده و هم او عرضه‌کننده الگوی تاریخی و مقایسه‌ای در شناخت، تبیین و تحلیل پدیده‌های اجتماعی بوده است. هنوز هم روش تحلیل وی در تبیین مسائل اجتماعی کاربرد دارد.

گفتار ۱

هدفهای رفتاری

انتظار می‌رود پس از مطالعه درس بتوانید:

۱. دو شیوه کلی نام ببرید که محققان را در شناخت پدیده‌ها یاری می‌دهند و تفاوت بین این دو شیوه را بیان کنید.
۲. شیوه مطالعات تطبیقی در علوم طبیعی و علوم اجتماعی را مقایسه کنید.

کلیات

مهمترین و اصیلترین مرحله تحقیق و توسعه اطلاعات و علوم بشر مرحله نظریه‌پردازی است که بیان روابط نامشهود بین پدیده‌هاست و به صورت حدس و الهام حاصل می‌شود. البته این الهامات یا حدسها اتفاقی نیست بلکه از نحوه نگرش محقق به موضوع نشأت می‌گیرد و معمولاً متأثر از دیدگاههای فلسفی و اعتقادی محقق است که در این قسمت و بالتبع در مراحل بعدی نیز تأثیر خواهد گذاشت. به هر حال نظریه به پیدایش طرح نظری و سرانجام فرضیه می‌انجامد.

به طور کلی در هر کار تحقیقی محقق در پی یافتن پاسخ برای سؤالهایی است که در پیش رو دارد یا قصد آن دارد که فرضیه خود را محک زند و از صحت و سقم آن آگاهی یابد. دو شیوه کلی که او را در این امر یاری می‌دهند روش تجربه و آزمایش، و روش مقایسه‌ای است. (دوورژه، ۱۳۶۲: ۲۹۲) تجربه و آزمایش روش اصلی بازبینی فرضیه‌ها در علوم طبیعی است. فرضیه که قانونی فرضی است به مدد تجربه و آزمایش سنجیده می‌شود که یا اثبات و پذیرفته می‌شود یا نفی و مردود اعلام می‌شود.

در آزمایشهای علوم طبیعی، به کمک وسایل و تجهیزات آزمایشگاهی کوشش می‌شود تا عوامل مؤثر بر پدیده به طور برنامه‌ریزی شده تغییر یابد و آثار آن بررسی شود. محقق علوم طبیعی در محیط آزمایشگاه نور و حرارت و فشار را تغییر می‌دهد و آثار آن را بر پدیده مورد آزمایش ارزیابی می‌کند.

اما در علوم اجتماعی و انسانی کار بدین سادگی نیست و اغلب با چنین سهولتی نمی‌توان شرایط حاکم بر پدیده‌ها را تغییر داد و دگرگون ساخت. مثلاً نمی‌توان شرایط انقلاب یا جنگ را به طور مصنوعی بر کشوری مسلط ساخت و پیامدهای آن را بررسی کرد؛ یا به سادگی نمی‌توان شرایط رونق اقتصادی را بر مدیریت و نظام سازمانی حاکم و سپس وضعیت رکود ایجاد کرد و در این حالات تغییرات مؤسسه را مشاهده و مطالعه کرد. در اغلب اوقات ممکن نیست که عوامل مؤثر بر پدیده‌های اجتماعی را همسان علوم طبیعی، در شرایط آزمایشگاهی، از هم مجزا نمود و در بوته آزمون نهاد و بررسی کرد.^۱

از این رو می‌توان برای بررسی سازمان و مدیریت به شیوه‌ای دیگر روی آورد که متفاوت با روشهای بررسی علوم طبیعی است و این شیوه همانا مطالعه تطبیقی است. این روش مطالعه با در کنار هم نهادن و با استفاده از شرایط طبیعی حاکم بر آنها مشکل کاربرد روشهای علوم طبیعی در علوم اجتماعی را رفع می‌کند و شیوه‌ای کارساز را در این زمینه به دست می‌دهد. روش مقایسه در مقوله سازمان و مدیریت به پژوهشگر امکان می‌دهد تا با صحت و دقت و عینیت بیشتری از چگونگی تحقیق آگاهی یابد و از این طریق محدودیتهایی را جبران کند که در روش تجربه و آزمایش علوم طبیعی نسبت به پدیده‌های اجتماعی، چون سازمان مطرح است.^۲

۱. به طور کلی دانشمندان اجتماعی از امکان طراحی آزمایشهایی برای دخل و تصرف در ترتیبات اداری و مشاهده نتایج آن محروم است.

۲. ذکر این نکته لازم است که روش تحقیق در علوم اجتماعی روشی جدا از سایر علوم نیست. علوم اجتماعی نیز مانند سایر علوم به روش تجربه و مشاهده متکی است منتها آنچه در این دسته از علوم باید توجه کرد انسانی بودن موضوع است که محقق را وادار می‌دارد بیشتر با مشاهده و مقایسه پدیده‌ها را بررسی کند.

خودآزمایی

گزینه صحیح را علامت بزنید.

۱. دو شیوه کلی که محققان را در شناخت پدیده‌ها و محک زدن فرضیه‌ها یاری می‌دهند عبارت‌اند از:

الف) روش تجربه و آزمایش، روش مقایسه‌ای

ب) روش تجربه و آزمایش، روش توافقی

ج) روش مقایسه‌ای، روش آزمایش و خطا

د) روش توافقی، روش آزمایشگاهی

۲. با توجه به تفاوت بین روش مطالعات تطبیقی و آزمایشهای علوم طبیعی کدام گزینه صحیح است؟

الف) در مطالعات تطبیقی عوامل مؤثر بر پدیده‌های مورد تحقیق تغییر می‌یابد.

ب) در آزمایشهای علوم طبیعی عوامل مؤثر بر پدیده‌های مورد تحقیق تغییر می‌یابد.

ج) در مطالعات تطبیقی عوامل مؤثر بر پدیده‌ها برای محقق مهم نیست.

د) در مطالعات تطبیقی محققان در محیط آزمایشگاهی به مطالعه می‌پردازند.

۳. در آزمایشهای علوم طبیعی به کمک وسایل و تجهیزات کوشش می‌شود تا و آثار آن بررسی شود.

الف) عوامل مؤثر بر پدیده به طور برنامه‌ریزی شده تغییر یابد.

ب) عوامل مؤثر که با پدیده‌های متفاوت ارتباط مستقیم دارد تغییر یابد.

ج) عوامل مؤثر که با پدیده ارتباط مستقیم دارد تغییر یابد.

د) عوامل مؤثر با چند پدیده ارتباط یابد.

گفتار ۲

هدفهای رفتاری

انتظار می‌رود پس از مطالعه درس بتوانید:

۱. مطالعه تطبیقی را در دو سطر تعریف کنید.

۲. نکات مهمی که در مطالعه تطبیقی باید در نظر گرفت بیان کنید.

۳. ارتباط بین دو پدیده را در مطالعه‌ای معنی‌دار بیان کنید.

تعریف مطالعه تطبیقی و کاربرد آن در سازمانها

گفتیم مطالعه تطبیقی عبارت است از نوعی روش بررسی که پدیده‌ها را در کنار هم می‌نهد و به منظور یافتن نقاط افتراق و تشابه آنها را تجزیه و تحلیل می‌کند. اصولاً ما در زندگی روزمره خود به طور ساده کار بررسی تطبیقی را دائماً انجام می‌دهیم؛ زمانی که کالای خاصی را از میان انواع مشابه آن برمی‌گزینیم، هنگامی که رشته تحصیلی خود را از میان رشته‌های دیگر انتخاب می‌کنیم و وقتی، برای کار، سازمانی را بر دیگری ترجیح می‌دهیم، به نوعی مقایسه و تطبیق دست زده‌ایم.

اما در مطالعات تطبیقی اداری که به طور علمی با مسائل برخورد می‌کنیم کار کمی پیچیده‌تر می‌شود و برای بررسی باید ابعاد مختلف را در نظر گرفت تا مطالعه جامع باشد:

نخست اگر دو پدیده مورد مقایسه ما دو سازمان باشد دو سازمان (دو پدیده) را باید به گونه‌ای انتخاب کنیم که مقایسه‌پذیر و تطبیق‌پذیر باشند، با هم کاملاً بیگانه یا کاملاً مشابه نباشند و حداقل دارای یک وجه اشتراک باشند. دو مورد کاملاً یکسان یا کاملاً مختلف را نمی‌توان با هم مقایسه کرد. زمانی کار مقایسه معنی پیدا می‌کند که میان پدیده‌های مورد مقایسه شباهتهایی وجود داشته باشد (حداقل یک وجه اشتراک).

دوم آنکه باید دقیقاً معین سازیم چه عوامل یا متغیرهایی را در دو سازمان با هم مقایسه می‌کنیم، زیرا مقایسه باید بر مبنای ملاک‌هایی (متغیرهایی) انجام گیرد که به اعتبار مطالعه لطمه نزنند. در واقع باید متغیر یا متغیرهایی که بین دو سازمان مشترک‌اند (نه لزوماً مشابه) انتخاب کرد تا اساس مقایسه قرار گیرند. بدین ترتیب انتخاب صحیح متغیرهاست که اعتبار مطالعه تطبیقی را تضمین می‌کند (البته هر محقق با توجه به هدف مطالعه از نوعی ملاک یا الگو برای مقایسه استفاده می‌کند که در بخش‌های بعد بدان اشاره خواهیم کرد). به فرض اگر بخواهیم دو وزارتخانه آموزش و پرورش و وزارت آموزش عالی را در کشور خودمان مقایسه کنیم، دو موردی را انتخاب کرده‌ایم که از جهت آموزشی و داشتن مأموریت فرهنگی با هم وجه اشتراک بسیار دارند. اگر متغیر مورد مطالعه ما در این دو وزارتخانه صرفاً تعداد نیروی انسانی آموزشی باشد، چندان راه برنده به مقصود نخواهد بود. افزونی تعداد نیرو در یک وزارتخانه بر دیگری ما را در نتیجه‌گیری یاری چندانی نخواهد کرد ولی اگر متغیر سیستم حقوق و دستمزد را در

این دو وزارتخانه برگزینیم و آثار آن را بر روحیه کارکنان آموزشی بررسی کنیم، متغیر مورد مطالعه جامع و مطالعه تطبیقی با معنی خواهد بود.

به طور خلاصه، مطالعه تطبیقی حداقل دو پدیده (مثلاً دو سازمان) را برای بررسی برمی‌گزیند و به تمامی جوانب و وجوه آن دقیقاً می‌نگرد و به کمک متغیرهایی آنها را نسبت به هم مقایسه می‌کند و نقاط تشابه و اختلافشان را می‌شناسد. از این رو می‌توان مطالعه تطبیقی را به صورت زیر تعریف کرد:

کنار هم نهادن دو پدیده که با یکدیگر حداقل یک وجه اشتراک دارند و بررسی دقیق و تجزیه و تحلیل همه جانبه آنها به کمک متغیرها یا ملاکهای مقایسه‌پذیر به منظور شناخت نقاط تشابه و اختلافشان.

به همین ترتیب می‌توانیم در سازمانهای مختلف از جهات گوناگون بررسی تطبیقی انجام دهیم. مثلاً در یک کشور دو سازمان با هم مقایسه کنیم تا به فرض دریابیم که عامل فناوری در یک دانشگاه و کارخانه چه تأثیری بر جای می‌نهد. (در اینجا اثر عوامل یکسان در سازمانهای مختلف بررسی می‌شود). این بررسیها در سطح خرد است که به مقایسه دو سازمان و اجزای آن اعم از ساختاری یا رفتاری معمولاً در درون یک کشور یا جامعه می‌پردازد. در صفحات بعد خواهیم دید که چگونه در مطالعات اداری در سطح کلان نظام اداری کشورهای مختلف بررسی می‌شوند و بر تأثیر عواملی چون محیط فرهنگی، ارزشی و زمینه‌های سیاسی، اجتماعی، حقوقی، اقتصادی و سایر زمینه‌های محیطی بر سازمان بیشتر تأکید می‌شود؛ یعنی سازمان را نظامی باز در تعامل با محیط در نظر می‌گیریم که نگرشی کلی‌گراست.

خودآزمایی

گزینه صحیح را علامت بزنید.

۱. مطالعه تطبیقی عبارت است از به منظور شناخت نقاط تشابه و اختلافشان.

(الف) کنار هم نهادن دو پدیده که با یکدیگر حداقل یک وجه اشتراک

دارند و بررسی دقیق و تجزیه و تحلیل همه جانبه آنها

(ب) کنار هم نهادن دو پدیده که با یکدیگر فقط یک وجه اشتراک دارند

به منظور شناخت یک جنبه

(ج) کنار هم نهادن دو پدیده که با یکدیگر حداکثر یک وجه اشتراک دارند و بررسی دقیق و تجزیه و تحلیل یک جنبه آنها

(د) کنار هم نهادن دو پدیده که با یکدیگر حداقل یک وجه اشتراک دارند و بررسی دقیق و تجزیه و تحلیل همه جنبه آنها

۲. نکات مهمی که در مطالعه تطبیقی باید بررسی شوند عبارت‌اند از:

الف) نگرش همه جانبه، انتخاب متغیرهای مورد مطالعه و قابلیت انعطاف آنها

ب) نگرش همه جانبه، انتخاب متغیرهای موردنظر و تغییر آنها

ج) نگرش همه جانبه، انتخاب متغیرهای موردنظر و رفتاری کردن آنها

د) نگرش همه جانبه، انتخاب متغیرها یا ملاکهای مقایسه‌پذیر و انتخاب پدیده‌های مقایسه‌پذیر و تطبیق‌پذیر (دو پدیده حداقل یک وجه اشتراک داشته باشند)

۳. زمانی کار مقایسه در مطالعات تطبیقی معنی پیدا می‌کند که:

الف) دو پدیده کاملاً مختلف باشند.

ب) دو پدیده شباهتهایی با هم داشته باشند.

ج) دو پدیده کاملاً شبیه هم باشند.

د) دو پدیده کاملاً از هم دور باشند.

گفتار ۳

هدفهای رفتاری

انتظار می‌رود پس از مطالعه درس بتوانید:

۱. معنای کلی مطالعات تطبیقی را تعریف کنید.

۲. پیشروان مطالعات تطبیقی در غرب و شرق را نام ببرید.

۳. زمینه‌های هشت‌گانه مطالعات تطبیقی را به طور جداگانه توضیح دهید.

۴. یکی از آثار مطالعه تطبیقی در شرق را نام ببرید.

پیشروان مطالعات تطبیقی

در گفتار قبل دانستیم مطالعه تطبیقی کاربرد روشی است که به مدد آن می‌کوشیم تا اختلافات و تشابهات دو یا چند مورد را با بررسی آنها در کنار هم بشناسیم. به عبارت ساده، مطالعه تطبیقی یعنی بررسی به منظور دریافت وجوه شباهت یا اختلاف بین دو پدیده، (Kast & Rosenzweig, 1985: 471) با چنین تعریف کلی می‌توان حدس زد که این بررسی روش جدیدی نیست غریبان منتسکیو را جزو اولین کسانی دانسته‌اند که مطالعات خود را با مقایسه و تطبیق بین جوامع آغاز کرد. (International Encyclopedia of Social Sciences, Vol,14) آگوست کنت و دورکیم نیز مقایسه را روش اساسی تحقیق در علوم اجتماعی تلقی می‌کردند. دورکیم تحلیل شباهتها و تفاوتها در میان جامعه‌ها و نهادها را بهترین وسیله کشف قوانین جامعه‌شناسی می‌دانست. (دوورژه، ۱۳۶۲: ۳۰۷) اما شاید به جرأت بتوان ادعا کرد در شرق مطالعات تطبیقی با قدمت بیشتری وجود داشته است. ابوجعفر محمدبن حسن ملقب به شیخ طوسی (۳۸۵-۴۶۰ ه.ق)، از علمای بزرگ شیعه، از پایه‌گذاران این بررسیهاست. وی کتابی با عنوان خلاف یا الخلاف دارد که در آن چندین هزار مسئله در ابواب مختلف فقه در مذاهب مختلف اسلام را بررسی کرده است. کاری که این عالم اندیشمند انجام داده نمونه مطالعه تطبیقی در معنای ناب آن است. علامه حلی از فقیهان بزرگ شیعه در قرن هفتم نیز کتابی با عنوان مختلف الشیعه فی احکام الشریعه تألیف کرده است که مطالعه‌ای تطبیقی به شمار می‌آید. اما از این میان ابن‌خلدون، متفکر بزرگ تاریخ مسلمانان، را می‌توان عرضه‌کننده و اشاعه‌دهنده الگوی تاریخی مقایسه‌ای در تبیین و تحلیل پدیده‌های اجتماعی دانست. (آزاد ارمکی، ۱۳۷۶) روش پیشنهادی ابن‌خلدون برای پژوهش و انتاج در دانش اجتماعی به روش علمی جدید شباهت بسیار دارد. به عبارت دیگر، محقق پس از کسب اخبار و گردآوری اطلاعات وارد مرحله دوم فعالیت علمی خود می‌شود و به سنجش و طبقه‌بندی، تطبیق و مقایسه می‌پردازد. (ناظرزاده کرمانی، ۱۳۷۷) الگوی ابن‌خلدون در شناخت و تبیین و تحلیل پدیده‌های اجتماعی مدل تاریخی و مقایسه‌ای است و جامعه‌شناسی او نیز جامعه‌شناسی کلان و تاریخی مقایسه‌ای است.^۱ در ادبیات ما نیز اشارات بسیاری به تفاوت فرهنگها، زبان و آداب میان اقوام مختلف

۱. گنابادی درباره مقدمه ابن‌خلدون و قضاوت صاحب‌نظران غربی درباره نقش مقدمه و تأثیرگذاری آن در علوم انسانی می‌نویسد: «با انتشار ترجمه فرانسه مقدمه ابن‌خلدون دانشمندان و متفکران اروپا از نبوغ این متفکر بزرگ عرب سخت در شگفت شدند ... در مثل، آنان پیش از مطالعه آن می‌پنداشتند نخستین بار آگوست کنت

شده است که گویای نوعی دید تطبیقی است.^۱

در حال حاضر مطالعات تطبیقی در اغلب زمینه‌های علمی تجربه شده و نتایج ارزشمندی از آن حاصل شده است. از انواع مطالعات تطبیقی می‌توان به زمینه‌های زیر اشاره کرد:

۱. فلسفه تطبیقی که هدف آن مطالعه و بررسی مکاتب فلسفی در جوامع و ادوار مختلف است.

۲. حقوق تطبیقی که مکاتب و رویه‌های مختلف حقوقی و قضایی را در جوامع گوناگون با یکدیگر می‌سنجد.

۳. روان‌شناسی تطبیقی که هدفش مطالعه و یافتن نقاط اشتراک و اختلاف روانی بین انسانها در نژادها و جوامع گوناگون است.

۴. مطالعات تطبیقی در ادیان که به دنبال یافتن مبدأ پیدایش ادیان، چگونگی توسعه و گسترش یا تضعیف آنها، روابط نظامهای مذهبی با هم در بین ابنای بشر و یا مطالعه تطبیقی در ادیان مختلف (دانش مقایسه ادیان) است.

۵. ادبیات تطبیقی که مطالعه در زمینه ادبیات بین جوامع و فرهنگها و در زبانهای مختلف می‌باشد و هدفش شناخت یکسانیها و تفاوتهای ادبیات کشورها و میزان آثار و نفوذ آنها بر هم است.

۶. اقتصاد تطبیقی که هدفش بررسی مکاتب اقتصادی در نظامهای مختلف است.

جامعه‌شناسی را پایه‌گذاری کرده و اصول آن را بر اساس علمی مبتنی ساخته است لیکن پس از انتشار مقدمه فهمیدند که ابن خلدون بیش از چهار قرن پیش از آگوست کنت این دانش را پایه‌گذاری کرده است». (آزاد ارمکی، ۱۳۷۶: ۵۸)

۱. به عنوان مثال مولانا در داستانی اختلاف لفظی و تشابه معنی را قالب منازعه بین چهار نفر که هریک زبانی خاص خود دارد بیان می‌کند:

چارکس را داد مردی یک درم	این یکی گفت این به انگوری دهم
آن یکی دیگر عرب بدو گفت لا	من عنب خواهم نه انگور ای دغا
آن یکی ترکی بدو گفت این بنم	من نمی‌خواهم عنب خواهم ازم
آن یکی رومی بگفت این قیل را	ترک کن خواهیم استافیل را
در تنازع آن نفر جنگی شدند	که ز سر نام‌ها غافل بدند

۷. مطالعات تطبیقی در نظامهای آموزشی دنیا که از طریق کاوشهای تطبیقی در برنامه‌های آموزشی و شیوه‌های اجرایی آنها در نظامهای مختلف آموزشی صورت می‌گیرد و هدف آن ارتقای سطح یادگیری است.

۸. مطالعات تطبیقی در سیاست (سیاست تطبیقی) که تجربه سیاسی دیگر جوامع را در اختیار افراد می‌گذارد و به درک عمیق‌تر افراد در مسائل سیاسی کمک می‌کند. (سرآغاز درک، تجزیه و تحلیل و قضاوت درباره مسائل سیاسی است. نخستین متفکر در این رهگذر ارسطو بوده است).

بدین ترتیب به کارگیری روش تطبیقی در رشته‌های مختلف علوم نتایج و دستاوردهای ارزشمندی در پی داشته است ضمن آنکه مطالعه تطبیقی در مدیریت نیز سبب حصول پیشرفتهای عمده در زمینه مدیریت و رشته‌های ذیربط شده است. پیدایش رشته‌های تغییر و بهبود سازمانی، مدیریت و برنامه‌ریزی راهبردی و سازمان و خط‌مشی صنعتی از پیشرفتهایی است که بر اثر مطالعات مربوط به مدیریت تطبیقی حاصل شده است.

خودآزمایی

گزینه صحیح را علامت بزنید.

۱. به طور کلی مطالعات تطبیقی تلاشی است به منظور:

الف) یافتن روشی جهان‌شمول

ب) یافتن وجوه شباهت یا اختلاف بین دو پدیده

ج) مطالعه پدیده‌های موجود در علوم طبیعی

د) یافتن راه‌حلی متعادل

۲. غربیان را جزو اولین کسانی می‌دانند که مطالعات خود را با مقایسه و تطبیق بین جوامع آغاز کرد.

ب) آگوست کنت

الف) دورکیم

د) دو ورژه

ج) منتسکیو

۳. یکی از پایه‌گذاران مطالعات تطبیقی در شرق است.

ب) مولانا

الف) شیخ طوسی

- ج) سعدی
د) بوعلی سینا
۴. فلسفه تطبیقی یکی از انواع مطالعات تطبیقی است و هدف آن است.
- الف) مطالعه و بررسی مکاتب فلسفی در جوامع و ادوار مختلف
ب) مطالعه و یافتن نقاط اشتراک و اختلاف فلسفه انسانها در نژادها و جوامع گوناگون
ج) مقایسه و تجزیه و تحلیل فلسفه دولتها در دنیا
د) بررسی فلسفه اقتصادی در نظامهای مختلف

گفتار ۴

هدفهای رفتاری

- انتظار می‌رود پس از مطالعه درس بتوانید:
۱. علت توجه اصلی مطالعات تطبیقی به بررسی همه جانبه سازمان را توضیح دهید.
 ۲. محدود فکری را تعریف کنید.
 ۳. مزایای پرداختن به مطالعات تطبیقی بین کشورها و جوامع را به طور مختصر بیان کنید.
 ۴. ارتباط بین مطالعه تطبیقی در نظام کشورهای اسکانندیناوی، انگلیس و آلمان و ایجاد اداره شکایات در آمریکا را بیان کنید.
 ۵. اهمیت کاربردی مطالعات تطبیقی را توضیح دهید.
 ۶. علت آنکه مطالعات تطبیقی موجب رشد ذهنی آدمی است بیان کنید.
 ۷. مطالعه تطبیقی اداری در سطح خرد را تعریف کنید.
 ۸. مطالعه تطبیقی اداری در سطح کلان را تعریف کنید.

مطالعات تطبیقی در نظامهای اداری در جوامع مختلف و ادوار گوناگون و فواید آن

مطالعات تطبیقی در نظامهای اداری در جوامع مختلف یا دوره‌های گوناگون همانند مطالعات تطبیقی در سطح خرد (درون یک کشور) در پی آن است که، با تطبیق و مقایسه، نظامهای اداری جوامع را بررسی کند و وجوه اشتراک و افتراق آنها را بیابد. از آنجا که نظامهای اداری به شدت تحت تأثیر محیطهای برون سازمانی قرار دارند، به

خصوص به جهت ریشه داشتن سازمانها در فرهنگ و نظام ارزشی جامعه، توجه اصلی در مطالعه تطبیقی نظامهای اداری بین جوامع یا در ادوار گوناگون به بررسی همه جانبه سازمانها و محیطهای بیرونی مؤثر بر آن معطوف خواهد بود.

نگرش مبتنی بر نظامهای باز (که در گفتار بعد به آن خواهیم پرداخت) شیوه‌ای است که محقق را در این زمینه یاری می‌دهد و امکان بررسی همه جانبه سازمان را مهیا می‌کند. برای پرداختن به بررسیهای تطبیقی مدیریت در جوامع مختلف یا دوره‌های گوناگون مزایای بسیاری برشمرده‌اند: **نخست**، گسترش مدیریت بدون مطالعات تطبیقی و بررسی سازمانها و نحوه اداره آنها در میان سایر ملل و فرهنگها امکانپذیر نیست و محقق که در مطالعات خود گرفتار محدودنگری و تک‌بعداندیشی شود در شناخت همه جانبه نظام اداری توفیقی نخواهد داشت. **دوم**، تجربیات و عملکردهای سایر کشورها ممکن است برای کشورهای دیگر مفید و سازنده باشد. این مسئله ویژه کشور خاصی نیست.

در زمینه‌ای ممکن است کشوری پیشرفته از کشوری در حال پیشرفت مطلبی بیاموزد و در زمینه دیگر ممکن است این آموزش برعکس صورت گیرد. بسیاری از ابداعات سازمانی در ممالک کوچک به وجود آمده‌اند و کشورهای بزرگ از آموختن و به کارگیری آن سود جسته‌اند. مثلاً اداره شکایات در کشورهای اسکاندیناوی، انگلیس و آلمان برای حفظ حقوق عامه مردم در مقابل سوء عملکردهای سازمانهای اداری ایجاد شده است که با استقبال زیاد مواجه شده و برخی جنبه‌های آن در آمریکا و سایر کشورها به کار رفته است. یا دوایر کنترل کیفیت در ژاپن که در آمریکا در سطحی گسترده استفاده می‌شود. بدین ترتیب مطالعات تطبیقی اداری کوششها و تجربه‌های کشورهای گوناگون در زمینه شیوه‌های مدیریت و اداره امور را در اختیار همه کسانی می‌گذارند که مایل‌اند از این تجربه‌ها استفاده کنند. **سوم**، مطالعات تطبیقی در زمینه اداره امور سازمانها نقش مهمی ایفا می‌کند. نقاط قوت و ضعف فرضیه‌ها و نظریه‌ها هنگامی روشتر می‌شود که در موقعیتهای و شرایط واقعی آزموده شوند. مطالعه تطبیقی در تحقق این هدف مصادیق عملی نظریه‌ها را با یکدیگر مقایسه می‌کند و نظریه‌های مدیریت را در عرصه عمل صیقل می‌دهد. **چهارم**، مطالعات تطبیقی، با نشان دادن نمونه‌های عملی، درک نظریه‌های مدیریت را ساده می‌سازند. و بالاخره مطالعات

تطبیقی اداری در جوامع مختلف در ادوار گوناگون انسان را با اطلاعات و اندیشه‌های نو آشنا می‌سازد و از گرایش به مطلق‌گرایی و قایل شدن به روشهای انحصاری در مسائل سازمانی جلوگیری می‌کند و از اینرو به رشد ذهنی انسان کمک می‌کند. با اتکا بر مطالعات تطبیقی مدیریت فرد درمی‌یابد که سازمانهایی دیگر و شیوه‌های متفاوت با آنچه او بدان مأنوس شده وجود دارند و از این طریق به وسعت دید و گسترش اندیشه می‌رسد.

تعریف مطالعه تطبیقی اداری (مدیریت تطبیقی)

مدیریت تطبیقی عبارت است از مطالعه وجوه اشتراک و افتراق میان نظامهای اداری و مدیریت از ابعاد و جنبه‌های گوناگون. این مقایسه می‌تواند بین سازمانهای مختلف مانند دولتی و غیردولتی، سازمانهای انتفاعی و غیرانتفاعی، تولیدی و غیرتولیدی، بزرگ و کوچک، موفق و ناموفق انجام گیرد. (Nath, 1988:1) این تعریف در سطح خرد (درون یک کشور) مطرح است. کانون بحث در این مطالعات معمولاً فلسفه مدیریت، دیدگاهها، شیوه‌های مدیریت، ساختارها و فرایندها و خط‌مشیهای سازمانی است. مطالعه تطبیقی در مدیریت در سطح کلان که در این گفتار بررسی کردیم عبارت است از: مقایسه نظامها و شیوه‌های مدیریت در نظامهای اجتماعی مختلف برای تعیین وجوه اشتراک و افتراق بین آنها و درنهایت سنجش و ارزیابی آنها. این مقایسه ممکن است بین دو یا چند جامعه یا یک جامعه در زمانهای متفاوت صورت گیرد.

خودآزمایی

گزینه صحیح را علامت بزنید.

۱. توجه اصلی در مطالعات تطبیقی بین نظامهای اداری در جوامع مختلف معطوف است به:

(الف) بررسی یک بعدی سازمانی	(ب) بررسی همه جانبه سازمانی
(ج) مطالعه دو پدیده فیزیکی	(د) مطالعه جنبه‌های اساسی در یک پدیده
۲. محدود فکری عبارت است از:	
(الف) یک بعد اندیشی در مسائل	